

Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

Müzik Bilimleri ve Müzikoloji Bölümleri İle Müzik Öğretmenliği Programı Anabilim Dalındaki Piyano Eğitiminin Kapsamı ve Uygulamadaki Görünümü

Enver Tufan

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi

Özet. Ülkemizde değişik alanlarda ve değişik amaçlarla yüksek öğrenim düzeyinde farklı müzik eğitimi programları yürütülmektedir. Müzik Bilimleri, Müzikoloji ve Müzik Öğretmenliği programları da bu kapsam içerisinde yer almaktadır.

Bu çalışmada, söz konusu alanların genel program analizleri yapılmış, bu programlar içerisinde piyano eğitiminin yeri ile bu eğitimin mezuniyet sonrasındaki uygulamalara nasıl yansıdığı ve/veya yansıtacağına yönelik durumun saptanmasına çalışılarak, ortaya çıkan problemleri çözmeye yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Müzik bilimi, müzikoloji, müzik öğretmenliği, piyano eğitimi.

Abstract. There are different music education programmes at Turkish universities and these programmes are related to various fields and have a variety of purposes. Musical sciences, musicology and music education programmes are also in these programmes.

The present study has made general programme analyses of the fields in question, and investigated what the place of piano education in these programmes is and how this education has been and/or will be reflected in the applications after graduation. Also, suggestions to eradicate the problems have been made.

Keywords: Music science, musicoloji, music education, piano education.

Müzik Bilimin Tanımı ve Kapsamı

1980 yılında yayınlanan ünlü “New Grove Dictionary For Music and Musician“ ansiklopedisi, müzikoloji kavramının tanımına iki değişik bakış açısı getirmektedir. Bu bakış açılarının ilkinde müzikoloji; müziği mantıksal yöntemlerle araştıran bir disiplin, bir bilim dalı olarak, diğerinde ise genel anlamda müziğin bir dalı, bir bilgi alanı olarak tanımlanmaktadır (Ohme, 1999: 43).

Ancak zaman geçtikçe müzikolojinin bu tanımı, kapsam ve içerik yönünden değişerek çok daha geniş bir alanı içerisine almıştır. Örneğin; Amerikan Müzikoloji Cemiyeti 1995 yılında müzikolojiyi, müzik sanatını fiziksel, psikolojik, estetik ve kültürel bir fenomen olarak araştırmayı hedefleyen bir bilim olarak tanımıştır (Güdek, 2004: 1-2).

Ülkemizde müzik bilimi ya da müzikoloji olarak adlandırılan ve zaman zaman sanki farklı disiplinlermiş gibi algılanan bu alanlar, batı dillerinde yalnızca müzikoloji kelimesiyle ifade edilmektedir.

Söz konusu alanın kapsamı konusunda bir çok yaklaşım bulunmasına karşın, bu konuya en ileri sayılabilecek bakış açısını “Müzik Biliminin Kapsamı, Metodu ve Hedefi” adlı makalesiyle Guido Adler getirmiştir. Adler, müzik biliminin kapsamını “tarihsel” ve “sistematik” bölümler olarak tıpkı daha önce J. Farkel’in yaptığı gibi ikiye bölmüş ve bu başlıklar altında ifade etmiştir.

1. Historik Bölüm

- Nota yazım karakteri
- Sanat formu (modern bilimsel bağlamda)
- Tonsatz teorisi (çağdaş formüle edildiği şekilde)
- Enstrümanlar

Yardımcı bilimler: Paleografi, kronoloji, diplomatik, edebiyat tarihi, biyografistik

2. Sistemetik Bölüm

- Spekülatif teori (armonik, ritmik, metrik)
- Estetik
- Pedagoji (element öğretisi, armoni öğretisi, kontrapunkt, kompozisyon, orkestrasyon metod)
- Müzikoloji (müzikal etnografi)

Yardımcı bilimler: Akustik, matematik, psikoloji, fizyoloji, mantık, gramer, genel pedagoji, genel estetik (Ohme, 1999:51).

Müzik Bilimleri ve Müzikoloji Bölümlerinin Programları

Müzik bilimcisi yetiştirme amacıyla açılmış olan Güzel Sanatlar Fakültelerine bağlı Müzik Bilimleri Bölümleri ile Konservatuarlara bağlı Müzikoloji Bölümlerinin programları genel kültür, müzik bilimleri ve temel müzik eğitimi alanını kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Müzik bilimleri ve temel müzik eğitimi alanları; Müzik Sosyolojisi, Müzik Paleografyası, Müzik Toplumbilim, Müzik Tarihi (Türk Müzik Tarihi, Çağdaş Müzik Tarihi, Popüler Müzik Tarihi), Müzik Etnografisi, Müzik Antropolojisi, Müzik Estetiği, Müzik Yayıncılığı, Müzik Edebiyatı (Armoni, Konturpuan ve Form Bilgisi), Müzik Teknolojisi (Bilgisayar Sistemleri, Stüdyo Elektronik, Kayıt Teknikleri, MIDI, Elektro Akustik, Analog Elektronik), Çalgı Bilgisi, Bireysel Çalgı Eğitimi, Piyano vb. gibi çok geniş bir program zenginliğine sahiptir. Bu denli geniş kapsamlı bir alanın eğitimi sürecinde, derslerin etkin bir biçimde sürdürülebilmesi, kuşkusuz, iyi bir müzikal gelişimi ve etkili bir enstrüman çalışması zorunlu kılmaktadır.

Müzik Bilimleri ve Müzikoloji Bölümlerindeki Piyano Dersleri

Piyano, Müzik Bilimleri ve Müzikoloji Bölümlerinde Anabilim/Anasanat dalına bağlı olarak tüm öğrencilere zorunlu ön şartlı ve ortak olarak okutulan bir derstir. Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümlerinde piyano, 2 yıl zorunlu, 3. ve 4. yıllarda seçmeli zorunlu ders olarak okutulmaktadır. Bunun dışında ayrıca 1. yıl seçmeli zorunlu 2., 3. ve 4. yıllarda zorunlu ders olarak da okutulabilmektedir. Müzikoloji Bölümlerinin programlarında ise 3 yıl zorunlu, 4. yıl seçmeli olarak yer almaktadır.

Piyano; çoksesli kulak eğitime uygun olması, geniş ses sınırı ve her türlü ajiliteye cevap vermesi, entonasyon sorunu olmaması, büyük eserlerin analizine elverişli olması, koral ve orkestral eserlerin çalınabilmesi gibi özellikleri nedeniyle, müzik eğitiminde kullanılmaya uygun ve yararlı bir çalgıdır (Say, 1996: 164).

Piyano müzik bilimcisine; müziksel araştırma ve incelemelerdeki işitsel kanıtları sergilemede, farklı müziklerin tarihi literatürlerinin notalarını modern notasyona çevirip ifade edebilmede ve müzik teknolojisinde öngörülen klavyeli çalgıları kullanabilmek için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmada yardımcı olur. Ayrıca; temel müzik bilgileri kazandırmak amacıyla seslerin belletilmesi, birbirleriyle olan ilişkilerinin kavratılması, dizi, arpej, modalite, tonalite vb. müziksel kavramların öğretilmesinde, müziksel bellek, doğaçlama ve yaratma yeteneklerinin geliştirilmesinde, çok değişik alanlara eşlik yapmada, orkestra-koro partileri ve partitürlerinin indirgenerek çalınmasında, öğrencileri müzik tür- çeşit ve biçimleri hakkında bilgilendirmede, öğretilen şarkıların çözümlenmesinde, müzik dinleme zevki alışkanlığı ile müziksel beğeni kazandırma ve geliştirmede, pop-caz-blues-folk-rock-bando-mehter-dini-Türk halk-Türk sanat müziklerinin uygun örneklerini seslendirme gibi pek çok konu ve alanda etkin olarak kullanılabilir (Güdek, 2004: 12-13). Bu nedenle piyanonun bir müzik bilimcisinin yetiştirilmesinde önemli işlevleri bulunmaktadır.

Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Bölümleri Müzik Öğretmenliği Programları

Ülkemizde müzik öğretmeni yetiştirme süreci, “Ortaokul ve liselerle öğretmen okullarına müzik öğretmeni yetiştirmek” amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olarak 1924’te Ankara’da Musiki Muallim Mektebi’nin açılmasıyla başlamıştır.

1980 yılına kadar müzik öğretmeni yetiştirme programını MEB’na bağlı eğitim enstitülerinin müzik bölümleri yürütmüşlerdir. Bu kurumların temel amacı “orta dereceli okullar ile meslek okullarında, müzik derslerini okutacak, müzik eğitimi çalışmalarını yönetecek ve çevrelerine bu alanda rehber olabilecek nitelikte öğretmen yetiştirmektir.” Bu tarihten itibaren Eğitim Enstitüleri, 2547 sayılı Yüksek Öğretim Yasası ile üniversitelerin eğitim fakültelerine dönüştürülmüş ve bünyesindeki müzik bölümleri bugünkü ismiyle Güzel Sanatlar Bölümü Müzik Öğretmenliği Programı Anabilim Dalı adını almıştır.

Eğitim Fakültelerine bağlı Güzel Sanatlar Bölümü Müzik Öğretmenliği Programındaki öğretmen adayları genel kültür, müzik bilgisi ve öğretmenlik bilgisi gibi üç alan kapsamında yetiştirilirler. Müzik bilgisi kazandırma amacıyla programda yer alan dersler; Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi, Armoni Kontrpuan Eşikleme, Müzik Form Bilgisi, Türk Müziği Çok Seslendirme, Müzik Derleme Teknikleri, Eğitim Müziği Besteleme, Eğitim Müziklerinde Çözümleme, Müzik Tarihi, Bilgisayar, Güncel Popüler Müzik, Müzik Kültürü, Orkestra ve Oda Müziği, Okul Çalgıları, Türk Halk Müziği ve Uygulaması, Geleneksel Türk Sanat Müziği ve Uygulaması, Oyun-Dans ve Müzik, Okul Bاندosu, Çalgı Düzen Bakım Onarım Bilgisi, Bireysel Ses Eğitimi, Toplu Ses Eğitimi, Koro ve Yönetimi, Elektronik Org Eğitimi, Bireysel Çalgı Eğitimi, Korrepitasyon ve Piyano gibi çok geniş ve zengin bir çeşitlilik göstermektedir.

Müzik Öğretmenliği Programlarındaki Piyano Dersleri

Piyano, Müzik Öğretmenliği Programındaki öğretmen adaylarının tümüne zorunlu olarak okutulan bir derstir. Piyano dersi 1., 2. ve 3. sınıflarda haftada 2 kredilik bir ders olarak okutulmaktadır. 4. yılda isteyen öğrenci Bireysel Çalgı Eğitimi VII ve VIII'i piyano dersi olarak alabilir. Bu derslerin haftalık kredisi 1'dir.

Yönetken'e göre piyano; ses sınırının genişliği, sabit perdeli, armonik ve polifonik karaktere sahip olması, her çeşit çoksesli eserin indirgemesinin icra edilebilirliği, koral ve orkestral eserlerin çalınabilirliği ve eser analizine elverişli olması bakımından müzik eğitiminde ve müzik öğretmenininde derslerinde kullanacağı en temel çalgıların başında gelmektedir.

Piyano dersleri, müzik bilimleri ve müzikoloji bölümlerinde ifade edilen işlevlerinin yanında müzik öğretmeni için, İstiklal Marşı ve diğer marşları eşlikli olarak özel gün ve törenlerde çalabilme, ulusal ve evrensel boyutlu ve küçük ölçekli yapıtları seslendirebilme, düzeyine uygun şarkı, türkü, okul şarkıları ve eşliklerini çalabilme, eşlikleri yoksa bu parçalara uygun eşlikler yazarak çalabilme gibi, derslerini daha etkili ve zevkli hale getirmesine olanak sağlayacak kolaylıklar içerir.

Müzik Öğretmenliği eğitimi sürecinde piyano dersleri, mesleğin etkin bir biçimde uygulanması aşamasındaki rolü nedeniyle hem öğrenciler hem de öğretmenler açısından fazlasıyla önemsenir. Ancak bu önemsenmeye rağmen dersin müzik öğretmenliğindeki kullanımı aşamasında değişken kaynaklı pek çok farklı sorunla karşılaşmaktadır. Tüm bu gerekçelerle, müzik eğitimi süreci içerisinde piyano ile ilgili olarak lisansüstü düzeyde pek çok değişik konuda araştırma yapılmıştır.

Konuyla İlgili Araştırmalar

Dünya müziklerini tanıma, müzik teknolojisi, biçim analizi, stil analizi, armonik analiz, koro partitürü indirgeme, orkestra partitürü indirgeme, dinleti-beğeni eğitimi, ezgi- eşlik ve destek ile temel müzik eğitimi alanlarında piyano/klavyeli çalgıları müzik bilimi kapsamında kullanım amaçları açısından sorgulayan araştırma sonuçlarına göre, müzik bilimi ve müzikoloji bölümünde okumakta olan son sınıf öğrencilerinin cevapları içerisindeki en yüksek düzeyi % 59 ile müzik teknolojisi almakta, onun dışındaki alanların oldukça düşük (en yükseği % 35,9) olduğu görülmektedir (Güdek, 2004: 33).

“Türkiye’de Müzik Öğretmenlerinin Müzik Eğitimi Bölümlerinde Aldıkları Çalgı Eğitiminin Müzik Öğretmenliklerine Yansıması” konulu yüksek lisans tezi, müzik öğretmenlerinin yaklaşık yarısının öğrettikleri ezgilere çalgı eşliği yapamadıklarını ortaya koymaktadır (Tuğcular, 1992: 35).

“İlköğretim Okullarının 2. Kademesinde Müzik Eğitiminde Kullanılan Şarkıların G.Ü.G.E.F. Müzik Eğitimi Bölümü Çıkışlı Müzik Öğretmenleri Tarafından Piyano İle Eşliklenmesi” konulu doktora tezi, müzik öğretmenlerinin % 50’sinin okul şarkılarını öğretirken eşlik yapamadıklarını, bu konuda eksik kaldıklarını ve bu durumu ancak uygulama aşamasında fark ettiklerini ortaya koymaktadır (Bilgin, 1998: 62-63).

“G.Ü.G.E.F. Müzik Eğitimi Bölümü Son Sınıf Öğrencilerinin Piyano Müzik Öğretmenliğinin Gereklere Doğrultusunda Kullanma Becerileri” konulu doktora tezi, son sınıf öğrencilerinin % 45’inin, “öğrencilerin söylediği kolay okul şarkılarına piyano ile eşlik çalma” davranışı bakımından yetersiz olduğunu göstermektedir (Özen, 1998: 57).

“Müzik Öğretmenliği Programları Mezunlarının Piyano Derslerinde Öğrendikleri Davranışları Öğretmenlikte Kullanmaları” konulu yüksek lisans tezi sonuçlarına göre, müzik öğretmenlerinin yüksek öğrenimleri sırasında aldıkları piyano ve piyanoda eşlik derslerinin genel olarak meslekleri açısından “kısmen yeterli” olduğunu düşünenlerin oranı % 43,2, “yetersiz” olarak değerlendirilenlerin oranı ise % 27’ dir (Çizili, 2000: 43).

Sonuç ve Öneriler

Yapılan araştırmalardan da görüldüğü gibi, piyano eğitiminin uygulamadaki görünümü, araştırmaya konu olan bölümlerin beklentilerine kabul edilebilir bir oranda cevap vermediği açıktır. Bu nedenle her bölümün, alanlarının ve yetiştirme sorumluluğunu taşıdığı öğrencilerin gerçek anlamdaki bilgi ihtiyacını doğru olarak saptamak ve buna uygun programlar oluşturarak

piyano derslerinin hedeflerini yeniden gözden geçirmek gibi bir sorumluluğu vardır. Dersler arasında amaca dönük eşgüdümün sağlanması, öğrencilerin yaş özelliklerinin dikkate alınması ve buna yönelik yeni öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi, kullanılan materyallerin gözden geçirilmesi, mezuniyet sonrası hizmet içi eğitim çalışmalarının sürdürülmesi, söz konusu sorunların azaltılmasında etkili olacaktır.

Kaynaklar

- BİLGİN, Selçuk. “İlköğretim Okullarının 2. Kademesinde Müzik Eğitiminde Kullanılan Şarkıların G.Ü.G.E.F. Müzik Eğitimi Bölümü Çıkışlı Müzik Öğretmenleri Tarafından Piyano İle Eşliklenmesi” Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1998.
- ÇİZİLİ, İpek. “Müzik Öğretmenliği Programları Mezunlarının Piyano Derslerinde Öğrendikleri Davranışları Öğretmenlikte Kullanmaları” Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa 2000.
- GÜDEK, Bahar. “T.C.Üniversiteleri Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü ve Konservatuar Müzikoloji Bölümü Öğretim Elemanları İle Son Sınıf Öğrencilerinin Piyano Eğitimine İlişkin Görüşleri” Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2004.
- OHME, Ute. Müzik Psikolojisi, (Çev. Sinemis Sun), Hacettepe Üniversitesi Sanat ve Müzik Dergisi, Sayı 4, Ankara 1999.
- ÖZEN, Mansur. “G.Ü.G.E.F. Müzik Eğitimi Bölümü Son Sınıf Öğrencilerinin Piyano Müzik Öğretmenliğinin Gereklere Doğrultusunda Kullanma Becerileri” Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1998.
- SAY, Ahmet. Müzik Öğretmeni, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 1996.
- TUĞCULAR, Erdal. “Türkiye’de Müzik Öğretmenlerinin Müzik Eğitimi Bölümlerinde Aldıkları Çalgı Eğitiminin Müzik Öğretmenliklerine Yansıması” Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1992.